

Att höra till eller inte?

Föränderliga kapital, positioneringar och tillhörigheter från grundskola till högskola

Josefina Eliaso Magnusson

Institutionen för pedagogiskt arbete, Högskolan i Borås

Disa Bergnehr

Institutionen för pedagogik och lärande, Linnéuniversitetet

ABSTRACT

Denna studie undersöker en tonåring och sedermera ung kvinnas tal om att i olika skolsammanhang positioneras och positionera sig själv som avvikande, 'den Andre', den 'invandrade', i relation till majoritetsgruppen, 'det svenska'. Mer specifikt analyseras hur olika kapital och positioneringar förändras och får olika innebörd över tid, från grundskola till högskola. Studien bygger på longitudinella etnografiska data som samlades in genom fältarbete. Här analyseras intervjuer, samtal och fältanteckningar som genomfördes med studiedeltagaren vid två nedslag, under skolgången i årskurs 9 och under tiden som högskolestudent, med hjälp av begreppen *kapital* och *hybriditet*. Studien belyser hur tillhörighet och utanförskap kan förstås och få mening på olika sätt under olika perioder i livet, och är kopplade till olika sammanhang. Studiedeltagaren förstår och motiverar sina val och handlanden genom att positionera sig själv och andra som den/de som tillhör alternativt inte tillhör, men i delar präglas denna positionering av hybriditet och motsägelsefullhet.

INTRODUKTION

Sverige har sedan 1950-talet haft en omfattande invandring, vilken resulterat i en ökad språklig och etnisk/kulturell mångfald. Från 1970-talet och framåt har i huvudsak personer med flyktingstatus fått uppehållstillstånd, med

Detta verk är en öppet tillgänglig artikel publicerad under licensen [Creative Commons Erkännande-IngåBearbetningar 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

© 2023 [Josefina Eliaso Magnusson & Disa Bergnehr]

ISSN: 1401-6788

DOI: <https://doi.org/10.15626/pfs28.03.05>

undantag från nordiska medborgare och, efter 1995, medborgare inom den Europeiska unionen (Sainsbury, 2012). För barn (0–17 år) med utländskt ursprung (född utomlands eller med två föräldrar födda utomlands), här också kallat migrationsbakgrund, är det vanligast att härstamma från Mellanöstern, Afrika och forna Jugoslavien (SCB, 2017).

Hur barn och unga påverkas av att växa upp och leva som minoritet i Sverige har väckt stort intresse. Inom utbildningsvetenskap och pedagogik har studier undersökt barns och ungas erfarenheter av skolgången. Ett återkommande resultat är att unga med utländskt ursprung – särskilt om de avviker väsentligt från majoritetssamhället sett till språk och utseende – identifieras av andra, men även identifierar sig själva, som annorlunda i relation till det 'svenska'. Detta kan leda till marginalisering och utestängning från vissa sociala sammanhang men även att vissa sammanhang aktivt väljs bort (Bunar & Sernhede, 2013; Cromdal & Evaldsson, 2003; Eliaso Magnusson, 2010; Gruber, 2007; Jonsson, 2015; Kallstenius, 2010; Runfors, 2016; Sernhede, 2011). Didaktiska och språkvetenskapliga undersökningar har visat att flerspråkiga barn och ungdomar riskerar att bli kategoriserade som annorlunda i skolan. Dels kan bristfälliga kunskaper i majoritetsspråket bli ett hinder för lärandet, dels kan användandet av ett minoritetsspråk leda till negativa konnotationer (Eliaso Magnusson, 2020; Haglund, 2005; Otterup, 2011). Det har visat sig att personer med viss migrationsbakgrund och 'svenska med något utländskt' (Bijvoet, 2018) i mötet med personer från majoritetsspråket riskerar att utifrån sitt språkbruk och/eller utseende bli betraktade som 'invandrare' som associeras med negativa laddningar och stigmatisering (Carlson, 2012; Senter, 2022). Strategin för många barn och unga vars kroppar, språk och sociala praktiker i majoritetssamhället kodas som 'invandrare' kan vara att i huvudsak umgås med andra likar (Aronson, 2021; Bergnehr m.fl., 2020; Eliaso Magnusson, 2020). Inte nödvändigtvis för att de delar nationellt ursprung eller intressen utan för att kategorin 'icke-svenska' är det som skapar gemenskap (Lundström, 2017). Trots att de är födda i Sverige eller är adopterade (jfr Lundström, 2017) framstår det således som svårt för vissa personer med utländsk bakgrund att känna tillhörighet i vissa 'svenska' sammanhang om språket och/eller kroppen blir en social symbol för något 'icke-svenskt' (Eliaso Magnusson, 2018).

Liknande resultat återfinns i internationell forskning. Till exempel visar studier om flerspråkiga ungdomar med utländskt ursprung att det finns en relation, och en dynamik, mellan språkanvändning och positionerandet av vem jag är i relation till andra, det vill säga, vilken grupp jag tillhör i vilket sammanhang. Tillhörighet handlar således delvis om att nyttja vissa personella resurser – kapital – så som språk, på olika sätt beroende på social kontext (Chun, 2001). Här kan utseende också påverka möjligheten att känna tillhörighet med en grupp – även om en person är född i ett visst land, så som USA, och beskriver sig som amerikan, kan personen använda sitt utseende till att även, i

vissa sammanhang, positionera sig som 'icke-amerikan' (Flores m.fl., 2015). Språkliga förmågor likväl som utseende och andra kapital, så som ekonomiskt och socialt (Snell, 2019), spelar således roll i hur individen identifieras av andra, och identifierar sig själv. Dock är kapital inte statiska utan dynamiska och värdet kan variera sett till både tid och rum samt förhandlas om beroende på socialt sammanhang (Block & Corona, 2016; Shankar, 2008; Tørslev m.fl., 2016; Yon, 2000). Internationella studier visar att elever med migrationsbakgrund kan göra motstånd mot att 'placeras' in i kategorin invandrare, genom att försöka undvika attribut och sätt att vara som kopplas till denna kategori, i det givna sammanhanget (Talmy, 2004). Vidare hävdas, vilket stödjer resultaten i svenska studier, att det kan framkomma variation och ambivalens i hur personer med migrationsbakgrund identifierar sig, och identifieras av andra, eftersom vissa kontexter i vissa stunder kan erbjuda en känsla av gemenskap och tillhörighet, men vid andra tillfällen en känsla av att inte (vilja) 'höra till' (Eckert, 2003; Talmy, 2004; Yon, 2000).

Sammantaget finns flertalet studier som undersöker utanförskap och hur barn och unga med migrationsbakgrund identifieras och identifierar sig själva som annorlunda. Men få studier har undersökt detta utifrån ett longitudinellt perspektiv. Denna studie bidrar till att förstå hur tillhörighet och utanförskap får mening på olika sätt under olika perioder i livet genom att följa en individ, först som grundskoleelev och sedan som högskolestudent. Genom att använda det socialpsykologiska begreppet positionering (Davies och Harré, 1990) tillsammans med (utbildnings-)sociologiska begrepp så som kapital och hybriditet, bidrar studien även till att belysa det dynamiska och föränderliga i tillhörighet och utanförskap samt individens agens, det vill säga, hur hon förhåller sig till, medverkar till och gör motstånd mot sociala strukturer.

STUDIENS SYFTE

Syftet med denna studie är att undersöka hur en tonåring och sedermera ung kvinna beskriver hur hon i olika skolsammanhang positioneras och positionerar sig själv som avvikande, 'den Andre', den 'invandrade', i relation till majoritetsgruppen, 'det svenska'. Studien belyser hur tillhörighet och utanförskap förstås på olika sätt under olika perioder i livet beroende av, det vi här kallar, det sociala rummet. Analysen fokuserar hur kapital och positioneringar förändras och varierar över tid i olika utbildningssammanhang, från grundskola till högskola. Resultaten bygger på etnografiska data bestående av intervjuer, samtal och fältanteckningar, som samlades in under sammanlagt två års fältarbete, när studiedeltagaren var 15 respektive 21 år.

TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER

Denna studie fokuserar studiedeltagarens tal om sig själv, andra, och sitt liv, så som det framkom under det etnografiska fältarbetet och i intervjuer. När vi undersöker tal kan vi uttröna hur människor positionerar sig, det vill säga, beskriver och därmed förhåller sig till sig själva och andra, och i relation till olika fenomen, som till exempel känslor av tillhörighet. I undersökandet av positionering belyses individens aktörskap, då det finns olika sätt att positionera sig. En individ kan till exempel bekräfta eller säga emot det andra säger, hålla med och göra motstånd, och också visa sig vara ambivalent genom att i vissa delar hålla med men på andra sätt, eller i andra stunder, göra motstånd. Positioneringen är en del i att vara människa och att visa upp vem man är, tycker, känner, och så vidare (Davies och Harré, 1990).

Positionering sker dock alltid gentemot och inom sociala strukturer. En individ befinner sig alltid i ett socialt rum – ett system av sociala relationer – och vistas ofta (i och under livet) i olika rum. I rummet skapas och görs grupperingar mellan 'vi' och 'dem', det 'normala' och det 'avvikande' genom att individer positioneras och positionerar sig själva gentemot andra och olika värden/kapital. Bourdieu (1993) beskriver det sociala rummet med begreppet fält som han menar utvecklar sin egen logik beroende på de kapital som ges hög status inom det specifika fältet. Ekonomiskt, socialt och kulturellt kapital förkroppsligas i våra handlingar och fysiska egenskaper – det utgör individens habitus, som påverkar vår sociala plats och därför formar våra handlingar (Bourdieu, 1991). Om individen besitter kapitalet som krävs för att positionera sig på ett visst sätt inom ett socialt rum blir habitus en tillgång i det sammanhanget; det överensstämmer då med de normer och värden som har hög status. Habitus, och brist på kapital, kan därför få motsatt effekt i sammanhang där det inte överensstämmer med det som ges företräde och högt värde. Olika individer kan också få användning av olika kapital på varierande sätt, så som språk, beroende av det sociala rummet, till exempel för att göra motstånd mot majoritetsgruppen, och visa tillhörighet till vissa och/eller utesluta andra (Blommaert, 2010; Irvine & Gal, 2000).

Individer med migrationsbakgrund som lever som minoriteter i ett samhälle erfar inte i alla sammanhang att deras habitus och kapital värderas negativt och blir till deras nackdel, utan det finns en dynamik som är viktig att beakta. Bhabha (1994), till exempel, förstår nationell/kulturell tillhörighet inte som binär utan som dynamisk. Med begreppet *kulturell hybriditet* pekar han på både-och-/multipla positioner, där (känslor av) tillhörighet och utanförskap (och att få och vilja tillhöra) kan finnas parallellt och varierar. Aktören är aktivt delaktig i att skapa gemenskaper (och därmed eventuellt utesluta andra), vilket betonas i denna dynamiska, kontinuerliga process som inbegriper förhandlande, motstånd och appropriering av rådande sociala värden. Analyserna i föreliggande studie synliggör dessa rörliga positioneringar via flerspråkig och kulturell hybriditet, som har kunnat fångas genom den longitudinella ansatsen. I

undersökningen har studiedeltagaren följts i huvudsak i utbildningssammanhang, och fokus blir här skolan som socialt rum. Habitus, kapital och språkliga färdigheter visar sig ha stor betydelse för hur gemenskap och tillhörighet skapas, i grundskolan likväl som i högskolan, men det kan variera beroende på det specifika rummet (Bourdieu & Passeron, 1977).

MATERIAL OCH METOD

De data som analyserats för denna studie samlades in av försteförfattaren genom ett etnografiskt fältarbete som bestod av intervjuer, samtal och fältanteckningar, från en grundskola när deltagaren, som här kallas för Nina (fingerat namn), var 15 år och gick i årskurs 9 (Eliaso, 2005), samt när Nina var 21 år och student på en högskola (Eliaso Magnusson, 2020). Flera personer deltog i projekten som föregick denna studie, och av dessa har tidigare de manliga deltagarna givits särskilt utrymme vid analyserna (Eliaso Magnusson, 2020). Här väljer vi därför att lyfta ut och granska data som samlats in med och från en kvinna. Valet baserades också på att denna kvinna följdes vid flera tillfällen och att rika data samlades in just med denna deltagare. Genom att fokusera en studiedeltagare kan vi fördjupa analyserna av en persons livshistoria, för att förstå hur just hennes villkor kan kopplas till olika sociala rum, och hur hennes erfarenheter av tillhörighet och utanförskap präglats av hennes specifika habitus, det vill säga, kapital. Vidare möjliggör det longitudinella perspektivet en analys av studiedeltagarens uttalanden utifrån ett längre tidsperspektiv, som belyser hur kapital och positioneringar kan förändras och få olika betydelse över tid, i olika sociala rum.

Nina är född och uppvuxen i Södertälje där hon också gick i skolan. Som ung vuxen studerade hon till lärare vid en högskola, och vid den sista datainsamlingen levde hon tillsammans med sin partner, fortsatt i Södertälje. Geografiska platser är inte neutrala utan kan kopplas till samhällsliga hierarkier mellan, till exempel, majoritet- och minoritetsbefolkning. I Ninas berättelser från grundskolan och som ung vuxen framgår det bland annat hur hon i mötet med majoritetsbefolkningen får förhålla sig till negativa laddningar som finns om hennes stad, Södertälje. Men Södertälje som plats att växa upp i och gå i grundskolan i är inte entydigt negativ. För assyrier/syrianer – den etniska grupp som studiedeltagaren identifierar sig med – utgör Södertälje delvis en plats där individens habitus och flerspråkigheten tillskrivs stort värde. Historiskt sett har assyrier/syrianer, på grund av att de saknar en hem-/ursprungsnation, levt som kristna minoriteter i många olika länder med flerspråkighet som ett normaltillstånd och ett betydande kapital där olika språk används för olika ändamål och i olika sociala rum (Parpola, 2004). En hel del ämnen som berörs under intervjuerna och i samtalen med Nina kretsar kring migrationserfarenheter som kommer till uttryck genom tal om segregation, dels i samhället i stort, dels i skolan och hemstaden. Under sina år i grundskolan gick

Nina i en skola som var belägen i hennes bostadsområde. Denna skola dominerades till antalet av assyriska/syrianska elever. Intervjuerna från den tiden behandlar framför allt skolupplevelser och livsvillkor. Den segregerade uppdelningen i skolan var ett återkommande samtalsämne bland samtliga deltagare som följdes (Eliaso, 2005; Eliaso Magnusson, 2015).

Från den första datainsamlingen, när Nina var 15 år, används här material som samlades in genom en individuell intervju som varade runt en timme samt det som framkom i anteckningar som skrevs ner när forskaren gjorde fältarbete på skolan vid två tillfällen. Intervjun baserades på öppna frågor som gav deltagaren utrymme att berätta fritt om sina upplevelser av skollivet.

Från den andra datainsamlingen, när försteförfattaren följde Nina i ett senare projekt (Eliaso Magnusson, 2020), används data från en semi-strukturerad individuell intervju, med en generellt hållen intervjuguide som berörde bakgrund, gymnasietid, boende- och familjeförhållanden, skolerfarenheter, erfarenheter av språkanvändning, fritidsintressen, framtidsaspirationer och nuvarande livssituation. Vidare används fältanteckningar från samtal mellan forskare och studiedeltagare, och mellan studiedeltagaren och andra personer så som kurskamrater och familjemedlemmar. Dessutom genomfördes tre informella intervjuer med Nina från två olika tillfällen på lärosätet och vid ett tillfälle hemma hos Ninans föräldrar. De frågor som ställdes under dessa tillfällen var delvis beroende av kontexten och de som deltog, men även funderingar som hade dykt upp vid renskrivning av tidigare upprättade fältanteckningar påverkade frågornas innehåll.

Analytiskt tillvägagångssätt

Det analytiska arbetet har varit processartat, och påbörjades redan under tiden för insamling av data. Det innebär att noteringar kring analys och resultat vid läsning av fältanteckningar och transkriberade intervjuer har skett kontinuerligt (Hammersley & Atkinson, 2007). Men analysarbetet har fördjupats efter avslutat fältarbete genom åtskilliga läsningar, både av fältanteckningar och intervju-transkriptioner. Att på detta vis återkomma till materialet gav nya insikter och tolkningar, vilket Code (1988) menar är ett epistemiskt ansvarstagande.

Beträffande data som ligger till grund för den här artikeln har innehållet från intervjuerna och fältanteckningarna analyserats tematiskt (Braun & Clarke, 2006), med fokus att se mönster i deltagarens utsagor. Innehållet i intervjuerna och fältanteckningarna har sorterats utifrån dessa mönster och kodats. Med utgångspunkt i denna kodning har sedan teman skapats och granskats mellan delarna och helheten. Efter ytterligare läsning har fler underkategorier differentierats och varje tema har förfinats. De citat som används i resultatdelen illustrerar analyserna, och är både från tiden som tonåring i grundskolan och från tiden som ung vuxen.

Det material som producerats under intervjuer och samtal beror, liksom Holstein och Gubrium (1995) hävdar, på den intervjuades referensramar och erfarenheter, på de frågor som den som intervjuar ställer och hur dessa frågor tolkas, och det som sker i mötet mellan den som intervjuar och den som intervjuas. Intervjuerna kan ses som en process där den intervjuade och intervjuaren tillsammans utvecklar kunskap om den sociala världen (Silverman, 2000). I denna process sker också ett identitetsskapande, när det genom deltagarens narrativ framgår hur hon positionerar sig i relation till andra människor och fenomen som förekommer i hennes berättelser (Davies & Harré, 1990; De Fina, 2014).

Etiska överväganden

Vid tiden för insamling av data (2003, 2010), som samlades in inom olika forskningsprojekt (Eliaso, 2005; Eliaso Magnusson, 2020), var kraven annorlunda kring etikprövning av projekt. Med dagens regler hade ett yttrande från etikprövningsmyndigheten varit lämpligt då det vid första tillfället handlade om omyndiga studiedeltagare (15 år), och att etniskt ursprung sannolikt skulle framkomma och ha betydelse för analyserna. Dock har etiska överväganden beaktats inför och under datainsamlingen likväl som under analysarbetet och framskrivning av text, utifrån Vetenskapsrådets etiska riktlinjer (2002) och nuvarande rekommendationer. Konfidentialitetskravet, informationskravet, samtyckeskravet och nyttjandekravet redogjordes för vid informationen till potentiella studiedeltagare och på samtyckesblanketten för de som önskade delta. Namn på studiedeltagarna är fingerade, och information som riskerar att avslöja någons identitet har ändrats eller uteslutits från fältanteckningar och tal som citeras. Studiedeltagarnas samtycke att delta föregicks av information om projekten och den forskning som skulle bedrivas, inklusive metoder och ändamål. De informerades även om att de kunde avsluta sitt deltagande när som helst utan särskild anledning, vilket de påmindes om under arbetets gång. Inga påtryckningar gjordes när studiedeltagarna tillfrågades om att medverka som unga vuxna, efter kontakt tagits igen efter flera år. Rätten att bestämma om sitt deltagande betonades likväl som rätten att avsluta sitt deltagande utan särskild anledning. Det framkom också i skriftlig och muntlig information att de data som samlades in endast skulle användas för forskningsändamål. En samtyckesblankett skrevs under.

Enligt Ahmed (2000) finns det dilemman med att beforska grupper och individer som sett till, till exempel, språk, utseende, religiös tillhörighet, är en minoritet i ett samhälle. Risk finns att forskningen, genom att benämna och kategorisera individer som att de tillhör en viss grupp, bidrar till att befästa stereotyper och 'andrefiering'. Men det finns också risker med att undvika forskning om minoriteter och det som kan kallas utsatta/stigmatiserade grupper – forskningen behöver fånga röster och erfarenheter från dessa individer, för att bättre förstå deras villkor; genom forskning lär vi av andra

(Skeggs, 2002). Även om forskaren/forskarna har makt i betydelsen att skriva fram det som han/hon/de anser viktiga resultat utifrån analyser av empirin, så har studiedeltagarna makt i att välja det som han/hon/de för fram, visar och berättar om. Forskningen kan bidra till att motverka 'andrefiering' och stereotyper, och visa upp likheter i livsvillkor och livserfarenheter människor emellan samt öka förståelsen för hur förutsättningar kan skilja sig åt, för olika individer och olika grupper i olika sammanhang (Skeggs, 1997). Förhoppningen med föreliggande studie är just att bidra till detta.

RESULTAT

I följande avsnitt framgår hur olika kapital och positioneringar förändras och får olika innebörd över tid. I Ninas tal om sig själv, andra, och sitt liv ser vi hur hennes positionering påverkas av hennes erfarenheter från olika sociala rum. Den första delen fokuserar Nina som tonåring, i en grundskola belägen i ett område med låg socioekonomisk status. I den del som sedan följer analyseras de data som samlades in under tiden Nina var lärarstudent på en högskola. Under tonårsperioden återger och berättar hon om en uppdelad skola där de som identifierade sig ha rötter i Mellanöstern umgicks på vissa platser medan elever med rötter i Finland höll sig för sig, och elever med inhemsk bakgrund oftast vistades i andra delar av skolan. Liknande sociala uppdelningar erfors sedan på högskolan, mellan studenter med utländsk och inhemsk bakgrund, men här, i hennes berättelse från tiden som lärarstudent, gör hon delvis motstånd mot och inte minst utmanar dessa grupperingar.

Grundskolan

Skolan som Nina gick på i årskurs 9 var belägen i ett bostadsområde där flertalet elever var utrikes födda. Men till skolan bussades även barn från stadens ytterområden, med mestadels inrikes bakgrund. Skolan dominerades till antalet av elever som identifierade sig som assyrier/syrianer och som bodde i närområdet. I samtalen som ägde rum med Nina som 15-åring lyfter hon att hon känner sig trygg och att hon trivs i skolan. Hon säger, till exempel: ”Alltså jag har aldrig haft svårt i skolan. Det är samma kompisar hemma och på skolan, så skolan är som mitt andra hem”.

Nina beskriver här skolan som ett andra hem. Detta uttalande har följts av att hon berättat om att hon trivs i skolan och med sina kamrater. Hon och vännerna bor i samma bostadsområde och de umgås därför mycket även på fritiden. Under tiden för fältarbetet fanns det många skolkamrater som Nina delade minoritetsspråk med. Att skolan upplevdes vara som ett andra hem beror troligtvis på att Nina umgicks med samma personer under och efter skoltiden, som hade gemensamma erfarenheter, liknande nationellt/etniskt ursprung och gemensamma språk. Deras habitus förenade dem, och utgjorde

betydelsefullt kapital i just deras gemenskap men också på skolan i stort (Bourdieu, 1991). Nina reflekterar över de grupperingar på skolan som finns: ”Finnarna är en grupp och svenskarna är en grupp och vi assyrier/syrianer är en grupp. Det har alltid varit så”. Grupperingar i skolan kan till viss del reducera upplevelsen av att vara annorlunda och exkluderad (jfr Wiltgren, 2020), eftersom grupperna blir alternativa marknader där andra språk, värden och normer än ’det svenska’ kan utgöra kapital och fungera som källa till solidaritet (Bourdieu, 1991; Eliaso Magnusson, 2015).

Språkliga förmågor framkommer som viktiga kapital i Ninas tal. På frågan om vilka språk Nina helst använder i skolan svarar hon: ”Det är suryoyo. Det känns, jag vet inte, det känns tryggast på något sätt. Och svenska, kanske lite med brytning, men suryoyo då”. Genom att använda suryoyo positionerar sig Nina som tillhörig en minoritetsgrupp med förankring i Mellanöstern; och när hon använder svenska gör hon det på ett sätt som visar att hon har utländsk bakgrund (Bijvoet, 2018; Senter, 2022). De olika sätten att använda sina språk kan kopplas till olika sociala rum. Att tala suryoyo eller ”svenska med brytning” görs inom Ninas vänskapsgrupp på skolan, det vill säga med personer med liknande nationellt/etniskt/geografiskt ursprung. Minoritetsspråket suryoyo och ett visst sätt att tala svenska blir viktiga kapital, och sätt att positionera sig som någon som tillhör, och är värdig att tillhöra, just den gruppen. Språket uttrycker här, i skolan, inte enbart solidaritet utan även avståndstagande till det/de som ’inte är vi’ (jfr Blommaert, 2010). Men i hemmet väljer hon olika språk anpassat till olika personer: ”Med mina syskon svenska, pappa suryoyo, mamma oftast turkiska” (Nina, 15 år). Assyriernas/syrianernas komplexa sociala och historiska erfarenheter av att leva i förskingring, illustreras i detta citat, med det som kan kallas en hybridiserad flerspråkig praktik.

I samtalen med Nina och hennes skolkamrater framgår att grupperingarna på skolan bidrar till trygghet samtidigt som avståndstagandet mellan olika grupper blir större. Att tillhöra gruppen assyrier/syrianer leder till något positivt för individen i den betydelsen att det skapar trygghet och en känsla av tillhörighet. Och skolan i sig blir en relativt trygg plats att befinna sig på, då många andra har liknande erfarenheter och migrationsbakgrund, de bor i samma bostadsområde, och många pratar samma minoritetsspråk (Bergnehr, 2017; Eliaso Magnusson, 2015). Det faktum att Nina tillhör den till antalet dominerande gruppen när hon går i grundskolan innebär att hon i denna, och även i vissa andra sociala rum i hennes hemstad, utgör majoritetsgruppen, där habitus i stora delar delas och individernas kapital ges högt värde. Men att tillhöra en grupp gör att tillhörigheten till andra grupper, och individer, kan försvåras – det kan vara svårt för personer med olika habitus att ’mötas’, att förstå och känna gemenskap med varandra. Andra personer, så som föräldrar, kan också vara tveksamma till kontakter mellan personer med olika habitus och ursprung. Som Nina vid ett tillfälle uttrycker det: ”Jag har haft svensk, en

riktigt bra vän som var svensk öh, som är svensk, men nu så umgås vi inte alls. Vi tycker olika vi, det går inte, alltså de sakerna hon gör kan inte jag göra” (Nina, 15 år).

Det Nina beskriver här är att hon och hennes tidigare vän inte delar liknande värde- och normsystem. Det som tillåts och förbehålls som flicka tillhörande den svenska respektive assyriska/syrianska gruppen skiljer sig delvis åt, och i en viss ålder, som här under tonåren, kan skillnaderna upplevas som för stora. Här kanske det inte handlar så mycket om det som tidigare forskning pekat på, socioekonomiska skillnader mellan klasskamrater (Bunar & Sernhede, 2013; Kallstenius, 2010; Runfors, 2016), utan mer om det som aktuell forskning för fram. Kontrollerande föräldrar och/eller skilda ursprung som leder till olika livserfarenheter kan bidra till att ungdomar med inrikes och utrikes bakgrund ’väljer’ att inte umgås (Aronson, 2021; Eliaso Magnusson, 2020). Det är inte osannolikt att anta att Nina liksom andra söker sig till sociala rum, på skolan och under fritiden, där deras habitus och kapital har en självklarhet, i stället för att utmana och göra motstånd i mindre självklara sammanhang (Lam, 2014; Scholtz & Gilligan, 2017). Som Nina uttrycker det när hon beskriver vad hon förknippar med trygghet: ”Man känner sig mer, man känner sig mer trygg med sådana som mig” (Nina, 15 år). Nina och kamraterna hon umgås med på skolan delar habitus vilket gör att de förstår varandra och därigenom kan relationer skapas liksom identifiering och solidaritet (Bourdieu, 1991).

Även om Nina säger sig trivas i skolan, och genom sitt habitus och kapitalen det medför kommer från en grupp med hög status både i skolan och i staden där hon bor, framgår samtidigt ett missnöje i hennes tal över det dåliga rykte som skolan har. Hon problematiserar således bilden av skolan, och (deklarar av) Södertälje, som hon tycker majoritetssamhället har, och i dessa reflektioner blir det tydligt att habitus och kapital varierar beroende på det sociala rummet, både i skolan men också i samhället i stort, och att Nina förhåller sig till detta.

Skolsegregationen – att barn med visst ursprung och/eller socioekonomisk status samlas i vissa skolor – har i tidigare studier (Bunar & Sernhede, 2013; Runfors, 2016) uppmärksammats som negativt för barn och ungdomar med utländsk bakgrund sett till deras möjligheter att klara skolan. Men det som framgår i Ninas berättelser från tiden i grundskolan pekar på en mer komplex bild. Den sociala och etniska segregationen kan bidra till känslor av tillhörighet, till exempel i miljöer där flerspråkiga och flerkulturella erfarenheter får symboliskt värde. Men samtidigt som homogena grupper erbjuder social trygghet och gemenskap riskerar ’det normala’ och ’andrefiering’ att inte utmanas, och social stratifiering att bestå (Eliaso Magnusson, 2020).

Högskolan

När försteförfattaren träffar Nina som ung vuxen är hon student på lärarprogrammet och nygift. Hon och maken bor, under perioden för fältarbetet, i en lägenhet i staden där de bäge vuxit upp och gått skolan i, Södertälje. Vid ett tillfälle bjuds det på fika hemma i föräldrarnas villa. Under samtalet som även hennes föräldrar och make deltar i berörs framför allt två huvudämnen, dels pappans personliga migrationshistoria, dels segregationen i staden de lever i. Ninas berättelse nedan handlar om hennes känsla att, i sammanhang där svenska är det legitima språket, behöva anpassa sig till majoritetsbefolkningen, vilket också tyder på kulturell hybriditet – i anpassningen blir hon delvis någon annan, men samtidigt är hon också alltid 'den Andre'. Hon lyfter detta med att ta exempel från hur hon upplever det på högskolan:

Nina: Så är det med oss, om jag tar mig hemifrån och kommer fram till min skola då är jag i en helt annan miljö, jag blir automatiskt som dem, så här-

Forskare: -som dem, som svenskar, menar du?

Nina: Ja alltså, nu tänker jag helhetsmässigt om vi säger så-

Forskare: -mm.

Nina: Det är en helt annan anda-

Forskare: -mm

Nina: -då måste man sätta sig in i den, typ du måste anpassa dig.

Forskare: Mm, hur är det att växa upp här, när du gick på X-skolan?

Nina: Alltså att anpassa sig det har man gjort hela tiden under skolgången känner jag, hela tiden, hela vägen.

Forskare: Hur då?

Nina: Hela vägen-

Forskare: -hur då?

Nina: Alltså bara att va den här som sticker ut-

Forskare: -ja.

Nina: Alltså vi är inte som dem, det är bara så, och sen om vi säger nu min utbildning är väldigt typ, den var en hjälp på vägen dit, typ jag läser interkulturellt det är att man ska typ, ta tillvara alla kulturer och alla skillnader och vad det nu kan vara, det har varit till stor hjälp, så, ja. (Nina, 21 år)

Citatet ovan illustrerar hur tillhörighet och positionering kopplas till olika sociala rum och fysiska platser. Anpassningen till majoritetssamhället sker utanför den miljö hon är van vid, så som hemmet, bostadsområdet och i vissa avseenden staden hon växt upp i. Hon pratar här om ett "oss" och positionerar sig och andra 'icke-svenskar' som dem som alltid måste anpassa sig till 'det svenska', med hänvisning till skolmiljön. Men vem eller vilka som positioneras som 'vi' och 'dem' varierar i Ninas tal. Vidare in i samtalet gör hon en gränsdragning genom att säga att "vi är inte som dem" och positionerar därmed de med inhemsk bakgrund som 'de Andra'. Denna positionering kan förstås närmare när hon i slutet av ovan citat hänvisar till sin lärarutbildning som har en interkulturell profil och som hon refererar till som en stor hjälp i att förstå alla kulturers lika värde. Hennes flerspråkiga och flerkulturella bakgrund tillskrivs därmed värde i detta utbildningssammanhang, och av majoritetssamhället.

I Ninas berättelser från tiden i grundskolan framgick att hon kände sig trygg och upplevde skolan som sitt andra hem, då hon där umgicks med personer med liknande habitus och kapital som hon själv. Men i mötet med Nina som ung vuxen framkommer att hon på högskolan umgås till stor del med studenter med inrikes bakgrund. Följande utdrag är från fältanteckningar från högskolan.

När Nina och jag står i matkön för att köpa lunch innan vi ska iväg till seminariet säger hon att jag nu kommer att få träffa många svartskallar. Jag undrar om Nina menar studenter med utländsk bakgrund eller andra assyrier/syrianer hon känner. Både och får jag höra men Nina berättar att hon inte umgås särskilt mycket med assyrier/syrianer numera, inget alls nästan.

Nina uppmärksammar den medföljande forskaren på vilka platser på lärosätet som studenter med utländsk bakgrund finns, och refererar till dem som "svartskallar", något som kan tolkas som nedlåtande och/eller skämtsamt. Varför är det viktigt för Nina att säga just detta? Hon positionerar sig själv som 'inte en av dem' genom att använda ett, om än möjligen skämtsamt, skällsord, och genom att säga att hon inte längre umgås med assyrier/syrianer. Under ett grupparbete med de studiekamrater Nina för det mesta umgås med på högskolan, men även på fritiden, visar det sig att några har utländsk bakgrund men de flesta har inrikes bakgrund. Inför grupparbetet beskriver Nina vad som förenar dem och att det är anledningen till att arbetsgruppen fungerar väl. Det hon lyfter fram är deras målmedvetenhet med utbildningen och att deras familjesituation gör att de planerar och avsätter tid för studierna. Här synliggörs hur Nina positionerar sig själv och kamrater med inrikes bakgrund som att ha saker gemensamt. Det är snarare livssituationen med man, och för vissa barn, som förenar dem – andra kapital har blivit viktigare än de som

formade vänskapsbanden under tonåren. Detta visar hur flytande positioner som 'vi' och 'dem' är, och hur gränser och förståelser av 'vi' och 'dem' ritas om i relation till tid, sociala rum och olika skeenden i livet. Kapital och kulturell hybriditet blir således avhängiga olika situationer i livet, och kan utvecklas utifrån nya erfarenheter och genom att befinna sig i nya sociala sammanhang.

Under fikasamtalet hemma hos Ninas föräldrar kommer Nina in på hur hennes nuvarande vardag ser ut och återger vad hon tycker och känner om situationen på hennes lärarutbildning. Hon vänder sig till forskaren och följande konversation uppstår:

Nina: Lade du inte märke till att i vår klass till och med? [syftar på deltagande observation på lärosätet].

Forskare: Vadå?

Nina: Att det var lite sådär-

Forskare: -nu?

Nina: Ja.

Forskare: Berätta.

Nina: För att ibland när vi kommer in i klassrummet, och jag blir IRRITERAD varje gång!

Forskare: Mm-

Nina: -när jag kommer in i klassrummet. Jag ser hur vissa är radade så här, och de som är i min arbetsgrupp, som är svenskar, sätter sig på andra sidan. Jag ska alltid för att irritera sätta mig hos svenskarna. Bara för att! Jag blir jätteirriterad när jag kommer in och ser så här mörkt och vitt! [visar genom att gestikulera med bägge händerna att de sätter sig i två olika block].

Forskare: Varför är det så, tror du?

Nina: Jag vet inte.

Forskare: Vad beror det på? Varför väljer man liksom att-

Nina: -det känns alltså, de som mest håller avstånd det är dom svenskarna.

Forskare: Det är dom som vill att det ska vara sådant avstånd, menar du?

Nina: Jag vet inte om dom vill, men det är dom som startar, det är dom som tar avståndet.

Forskare: Jaha, okej-

Nina: -vi säger jag kan gå och sätta mig med dem hur enkelt som helst.

Forskare: Mm-

Nina: -hur enkelt som helst! Men den svenska tjejen i vår klass kan inte gå och sätta sig där hos de andra. Det faller inte naturligt.

Forskare: Vågar hon inte eller är det för att de talar ett språk hon inte förstår?

Nina: Jag tror att det är att hon inte känner sig bekväm eller någonting. (...) Vi läser ju interkulturellt. Vi lär oss att modersmål är viktigt, att vi är samma, vi ska ta tillvara på alla egenskaper och det är fördelar med det, och allt detta. Men ändå när jag går in i klassrummet, ser jag att man sitter på varsin sida. (Nina, 21 år)

Nina återger här, med hänvisning till den deltagande observationen på lärosätet, hur det blir en uppdelning mellan studenterna på lärarprogrammet i hur de placerar sig i klassrummet. Hon beskriver också hur hon känner och reagerar över denna uppdelning mellan ”mörkt” och ”vitt” som är en uppdelning mellan de som uppfattas vara ’icke-svenskar’ och ’svenskar’. Här beskriver hon sig som tillhörande, sett till det fysiska utseendet, den ’mörka’ sidan men väljer medvetet att sitta med den ’vita’ sidan – hon gör motstånd mot uppdelningen i ’vi’ och ’dem’, och hon positionerar sig som tillhörande ’svenskarna’. När forskaren frågar varför denna uppdelning råder funderar Nina och föreslår att avståndstagandet kan bero på att ’svenskar’ inte känner sig bekväma med ’icke-svenskar’. Hon reflekterar över detta, som något besynnerligt, då utbildningen de går har interkulturell inriktning, vars perspektiv och utgångspunkter dock inte får några verkningar bland studenterna sett till hur de placerar sig. Men observationerna visar samtidigt att Nina, och även andra med utrikes bakgrund samt vissa studenter med inrikes bakgrund (som i seminariegruppen) rör sig mellan grupperna. Enligt Nina kan det dock vara svårare för ’svenskarna’ att göra motstånd genom att byta grupp och plats; de känner sig inte bekväma utanför gruppen ’svenskar’. Själv tycks hon dock vara bekväm med att utmana mönster. Kanske den interkulturella profilen i utbildningen hon går underlättar för just henne att göra så; kanske blir Ninas språkliga och kulturella resurser i detta sammanhang högt värderade kapital (Bourdieu, 1991), som utmanar gränsdragningar och binära positioner och möjliggör hybriditet (Bhabha, 1994)? Ninas utländska ursprung – hennes habitus – tycks således bli till användbart kapital som ung vuxen också i sociala rum utanför hemstaden och den assyriska/syrianska gruppen.

Samtalet om Ninas lärarutbildning avslutades med en diskussion om den framtida yrkesrollen, och vad det skulle kunna innebära att vara lärare i en stad som Södertälje där många elever har migrationsbakgrund. Nina reflekterar likt följande:

Nina: Om vi säger, jag som blivande lärare, om jag jämför mig med en etnisk svensk från min klass-

Forskare: -mm.

Nina: Jag tror att jag här, i Södertälje, har större typ fördel när jag kommer ut i arbetet. Jag kommer kunna förstå mig på, typ i barnens sits.

Forskare: Mm-

Nina: -mycket bättre än vad dom gör. Jag kan relatera mig till, även barn som kommer från Irak. För dem kommer det att vara väldigt mycket mer främmande, fastän jag inte har någon koppling till Irak alls, om vi säger så.

Forskare: Men du har upplevt att vara främmande i ett land, menar du?

Nina: PRECIS, jag menar jag har typ, jag kanske känner att jag kan sätta mig in i deras sits. (Nina, 21 år)

I detta citat lyfter Nina att hennes erfarenheter kan utgöra fördelar som lärare för vissa elever – hon skulle kunna bemöta elever med migrationsbakgrund på ett annat sätt än en ’svensk’ lärare – hon skulle kunna ”sätta sig i deras sits”. Hon positionerar därmed sin bakgrund och sina erfarenheter som något positivt, men hon kopplar det samtidigt till Södertälje – en plats och ett socialt rum där hon, hennes minoritetsspråk och gruppen hon härstammar från har hög status. Habitus och kapital är starkt kopplade till olika sociala rum, och även om Nina kan använda och framhäva olika kapital på olika sätt beroende på det sociala rummet (till exempel grundskolan jämfört med högskolan), finns det begränsningar i hur kapital kan användas och hur kapital värderas i det specifika sociala sammanhanget (Bourdieu, 1991). Kulturell hybriditet och binära positioner är därför inte alltid möjliga; tillhörigheten till vissa grupper, i vissa sammanhang, är betingad av att inneha ’rätt’ kapital.

AVSLUTANDE DISKUSSION

Denna studie belyser hur en kvinna, som tonåring och sedan ung vuxen, positionerar sig själv i relation till ’svenskar’ och ’invandrare’. I hennes berättande har vi kunnat utröna hur hon förstår olika fenomen, som till exempel känslor av tillhörighet och utanförskap, på olika sätt under olika perioder i livet. Hennes positionering påverkas av det sociala rummet och de kapital som tillskrivs värde, och blir till resurser, just där (Bourdieu, 1991). I Ninas berättelser framträder en hybridisering som är i linje med Bhabhas (1994) förståelse av ’det tredje rummet’; sociala sammanhang där nya positioner möjliggörs och utvecklas. Tillhörighet och utanförskap – konstruktioner av ’vi’ och ’dem’ – är föränderliga och förhandlingsbara.

Genom att analysera Ninas tal, och beteende, (De Fina, 2014; Holstein & Gubrium, 1995; Silverman, 2000) har vi fått tillgång till hennes förståelse av sig själv och andra. Som tonåring i grundskolan och som ung vuxen lärarstudent framgår ett kontinuerligt reflekterande och hanterande av ’vi’ och ’dem’

– vem hon är i relation till andra, vem/vilka och var hon tillhör och vill tillhöra (Carlson, 2012; Lundström, 2017; Snell, 2019). I Ninas berättelser är det oftast de med inrikes bakgrund – ’svenskarna’ – som blir ’dem’ och hon själv och andra med flerspråkig och flerkulturell bakgrund definieras som ’vi’. Detta skiljer sig från den mediala diskursen där en sådan dikotomi ofta förknippar ’invandrare’ till ’de Andra’, där ’de Andra’ skildras som avvikare och/eller offer (Maegaard m.fl., 2019). Som människa pågår hela tiden processen att identifiera sig mer med vissa och mindre med andra, utifrån de erfarenheter vi har och får (till exempel genom kön, utseende, språk, familjeförhållanden, kulturella värden och traditioner, et cetera) (Davies och Harré, 1990). Genom att analysera Ninas positionering blir det tydligt att habitus och kapital påverkar känslor av tillhörighet och att få och vilja tillhöra. Men värdet av kapital varierar beroende på rum, tid och plats, och genom nya erfarenheter kan individen få nya kapital och komma att befinna sig i nya sammanhang där nya positioner blir möjliga.

I grundskolan beskriver Nina hur hon föredrar att umgås med vänner med vilka hon kan tala sitt minoritetsspråk och delar erfarenheter av att vara assyrier/syrian i diaspora. Men när Nina följs som 21-åring, framhåller hon i stället att hon hellre umgås med ’svenskar’. Skillnaderna mellan ’svenskar’ och ’invandrare’, mellan ’dem’ och ’vi’ är inte längre lika självklara och bestämda. På lärosätet där hon studerar finns visserligen uppdelningar mellan grupperna i hur de umgås och placerar sig i klassrummet, men för Nina verkar gränserna inte lika statiska som under tonåren. Som ung vuxen gör hon motstånd mot att grupperas och intar en mer dynamisk och hybrid position. Kanske var detta inte möjligt på samma sätt i grundskolan utan risk för konsekvenser så som att stängas ute från vänskapsgruppen och dylikt – det vet vi inget om. På högskolan tycks andra kapital bli betydelsefulla i umgänget med vissa, så som familjesituation, snarare än inrikes/utrikes bakgrund, vilket då utmanar de gränsdragningar som trots allt kan förekomma mellan olika grupper beroende på språk, utseende och ursprung.

Vi kan förstå Ninas mer hybrida position som ung vuxen med hjälp av hur Bhabha beskriver ’det tredje rummet’; ”a hybridity, a difference 'within', a subject that inhabits the rim of an 'in-between' reality” (1994, s. 19). Enligt Bhabha (1994) är ’det tredje rummet’ en position som synliggör ambivalens och motsägelsefulla känslor. Denna dynamiska position och de motsägelsefulla känslorna framgår i Ninas återgivanden. I hennes tal som ung vuxen (om-)förhandlar hon hela tiden sin position, vilket visar på hennes rörlighet (Blommaert, 2010) mellan olika tillhörigheter som alltmer verkar flyta samman och är inte lika tydligt separerade som i grundskolan.

I Ninas berättelser om sin lärarutbildning på högskolan framgår utbildningens interkulturella profil ha bidragit till hur hennes resurser värderas till kapital. Ninas position i ett ’in-between’-rum gör att hon får fördelar med sina flerspråkiga och flerkulturella resurser vilka tillskrivs värde (Curdt-

Christiansen m.fl., 2021; Makoni & Pennycook, 2007) även utanför hennes hemstad och den assyriska/syrianska gruppen. Dock hade 'in-between'-rummet kanske inte blivit denna plats av hybriditet och rörlighet, om inte utbildningen hon studerade hade haft en interkulturell profil, inom vilken migrationserfarenheter och flerspråkighet betonats som resurser.

Denna studie illustrerar hur positionering och känslor av tillhörighet, genom habitus och kapital, beror på det sociala rummet. Studien belyser, med sin longitudinella ansats, att tillhörighet och utanförskap, 'vi' och 'dem', varierar över tid och förändras genom nya erfarenheter och möten. Att beskriva människor och grupper som 'utsatta', 'marginaliserade', att leva i 'utanförskap', och så vidare, är att ge en felaktig bild av grupper och individer. Vi behöver bättre förstå i vilka sammanhang – när och hur i livet, och i dess olika skeenden – en viss person (från en viss grupp) kan/får och vill höra till eller stå/blir utanför ett visst sammanhang, och vad detta kan bero på och ha för konsekvenser (negativa såväl som positiva) för den personen just då.

De data som analyserats i denna studie började samlas in för snart tjugo år sedan, och mycket har hänt i Sverige sedan dess. Inte minst har antalet och andelen personer med migrationsbakgrund ökat kraftigt, och i nästan varje stad finns nu bostadsområden med låg socioekonomisk status där det relativt sett bor många invandrare. Hur detta påverkar olika individers habitus och (möjliga) positioneringar i olika sociala rum får framtida studier utröna. Det denna studie belyser, bland annat med sin longitudinella ansats, är vikten av att betrakta tillhörighet och utanförskap likväl som habitus och kapital som dynamiska och föränderliga, och individen som en social aktör som aktivt positionerar sig själv och andra som 'en som tillhör' eller 'en som står utanför'.

REFERENSER

- Ahmed, Sara (2000). *Strange Encounters: Embodied Others in Post-Coloniality*. Routledge.
- Aronson, Olov (2021). *Understanding the social integration of adolescents of foreign origin: Longitudinal investigations of inter-origin friendship formation*. [Doktorsavhandling, Jönköping University]. <https://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1694991&dswid=-6054>
- Bergnehr, Disa (2017). Omsorg för dagen och fostran för en framtid: Irakiska mödrars strategier för att skapa tillhörighet i Sverige. *Sociologisk Forskning*, 54(1/2), 51–68. <http://dx.doi.org/10.37062/sf.54.18205>

- Bergnehr, Disa, Aronson, Olov, & Enell, Sofia (2020). Friends through school and family: Refugee girls' talk about friendship formation. *Childhood*, 27(4), 530–544. <https://doi.org/10.1177%2F0907568220923718>
- Bijvoet, Ellen (2018). Förortssvenska i grindvaktens öron: Perceptioner av migrationsrelaterad språklig variation bortom inlärarspråk och förortsslang. *Språk och stil*, 28, 142–175.
- Bhabha, Homi, K. (1994). *The Location of Culture*. Routledge.
- Block, David, & Corona, Victor (2016). Intersectionality in language and identity research. I Preese Siân (Red.), *The Routledge Handbook of Language and Identity* (s. 207–522). Routledge.
- Blommaert, Jan (2010). *The Sociolinguistics of Globalization*. Cambridge University Press.
- Bourdieu, Pierre (1991). *Language and symbolic power*. Cambridge University Press.
- Bourdieu, Pierre (1993). *The Field of Cultural Production: Essays on Art and Literature*. Columbia University Press.
- Bourdieu, Pierre, & Passeron, Jean-Claude (1977). *Reproduction in education, society and culture*. Sage.
- Braun, Virginia, & Clarke, Victoria (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3, 77–101.
- Bunar, Nihad, & Sernhede, Ove (2013). *Skolan och ojämlikhetens urbana geografi: Om skolan, staden och valfriheten*. Daidalos.
- Carlson, Marie (2012). ”Vi” och ”våra invandrare” – Normer och värderingar i några sfi-läromedel/svenska för invandrare. I Marie Carlson, & Kerstin von Brömssen (Red.), *Kritisk läsning av pedagogiska texter. Genus, etnicitet och andra kategoriseringar* (s. 203–235). Studentlitteratur.
- Chun, Elaine W. (2001). The construction of White, Black, and Korean American Identities through African American Vernacular English. *Journal of Linguistic Anthropology*, 11, 52–64.
- Code, Lorraine (1988). Experience, knowing, responsibility. I Morwenna Griffiths, & Margaret Whitford (Red.), *Feminist Perspectives in Philosophy*. Macmillan.
- Cromdal, Jakob, & Evaldsson, Ann-Carita (2003). *Ett vardagsliv med flera språk*. Liber.
- Curdt-Christiansen, Xiao Lan, Hua, Zhu, & Wei, Li (2021). Introduction: the changing faces of transnational communities in Britain. *International Journal of the Sociology of Language*, 269, 3–13. <https://doi.org/10.1515/ijsl-2021-0030>
- Davies, Bronwyn, & Harré, Rom (1990). Positioning: The discursive production of selves. *Journal of the theory of social behavior*, 43–63. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1468-5914.1990.tb00174.x>

- De Fina, Anna (2014). Positioning level 3: Connecting local identity displays to macro social processes. *Narrative Inquiry*, 23(1), 40–61.
<http://dx.doi.org/10.1075/ni.23.1.03de>
- Eckert, Penelope (2003). Language and Adolescent Peer Groups. *Journal of Language and Social Psychology*, 22, 112–118. <https://doi.org/10.1177%2F0261927X02250063>
- Eliaso, Josefina (2005). *En skola – två kulturer. Assyriska/syrianska elevers uppfattning av sig själva i relation till etniska svenskar och den egna folkgruppen*. Lärarhögskolan i Stockholm.
- Eliaso Magnusson, Josefina (2010). Språk som ingång till gemenskap. I Nigel Musk & Åsa Wedin (Red.), *Flerspråkighet, identitet och lärande* (s. 79–96). Studentlitteratur.
- Eliaso Magnusson, Josefina (2015). ”Självklart känns det mer tryggt att vara där inne i huset” – om den sociokulturella kontextens betydelse för språkliga repertoarer och identiteter. *Nordand*, 10(1), 7–28.
- Eliaso Magnusson, Josefina (2018). Språk, makt och ”Den Andre”: Erfarenheter av underordning och/eller ”möjliggörande” i Sverige. *Paideia – Tidskrift för professionell pedagogisk praxis*, 16, 46–56.
- Eliaso Magnusson, Josefina (2020). *Språk, diaspora, makt. Flerspråkiga resurser och diasporaidentiteter bland unga vuxna i Sverige*. [Doktorsavhandling, Stockholms universitet]. <http://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:1468515/FULLTEXT01.pdf>
- Flores, Nelson, Kleyn, Tatyana, & Menken, Kate (2015). Looking Holistically in a Climate of Partiality: Identities of Students Labeled Long-Term English Language Learners. *Journal of Language, Identity & Education*, 14(2), 113–132.
<https://doi.org/10.1080/15348458.2015.1019787>
- Hammersley, Martyn, & Atkinson, Paul (2007). *Ethnography: Principles in Practice*. Routledge.
- Gruber, Sabine (2007). *Skolan gör skillnad: Etnicitet och institutionell praktik*. Institutionen för samhälls- och välfärdsstudier. [Doktorsavhandling, Linköpings universitet]. <http://liu.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A23466&dswid=-2450>
- Haglund, Charlotte (2005). *Social Interaction and Identification among Adolescents in Multilingual Suburban Sweden. A study of institutional order and sociocultural change*. [Doktorsavhandling, Stockholms universitet]. <https://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A194130&dswid=2077>
- Holstein, James, & Gubrium, Jaber (1995). *The Active Interview*. Sage.
- Irvine, Judith, & Gal, Susan (2000). Language ideology and linguistic differentiation. I Paul V. Kroskrity (Red.), *Regimes of Language: Ideologies, Politics, and Identities* (s. 35–84). School of American Research Press.
- Jonsson, Rickard (2015). *Värst i klassen*. Ordfront förlag.

- Kallstenius, Jenny (2010). *De mångkulturella innerstadsskolorna: Om skolval, segregation och utbildningsstrategier i Stockholm*. [Doktorsavhandling, Stockholms universitet].
<http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A375660&dswid=-5399>
- Lam, Wan Shun Eva (2014). Literacy and capital in immigrant youths' online networks across countries. *Learning, Media and Technology*, 39(4), 488–506.
<https://doi.org/10.1080/17439884.2014.942665>
- Lundström, Catrin (2017). The White Side of Migration: Reflections on race, citizenship and belonging in Sweden. *Nordic Journal of Migration Research*, 7(2), 79–87. <http://doi.org/10.1515/njmr-2017-0014>
- Maegaard, Marie, Milani, Tommaso, & Mortensen, Kristine Köhler (2019). Mediatizing intersectionality. *Discourse, Context and Media*, 32, 2–4.
<https://doi.org/10.1016/j.dcm.2019.100349>
- Makoni, Sinfree, & Pennycook, Alistair (2007). *Disinventing and Reconstituting Languages*. Multilingual Matters.
- Otterup, Tore (2011). "It's simply a gift" – multilingualism as an individual and societal resource. I Roger Källström & Inger Lindberg (Red.), *Young Urban Swedish. Variation and change in multilingual settings* (s. 173–194). Göteborgsstudier i nordisk språkvetenskap 14.
- Parpola, Simo (2004) National and ethnic identity in the Neo-Assyrian empire and Assyrian identity in post-empire times. *Journal of Assyrian Academic Studies*, 18, 5–22.
- Runfors, Ann (2016). What an ethnic lens can conceal: the emergence of a shared racialised identity position among young descendants of migrants in Sweden. *Journal of ethnic and migration studies*, 42(11), 1846–1863.
- Sainsbury, Diane (2012). *Welfare states and immigrant rights: The politics of inclusion and exclusion*. Oxford University Press.
- SCB (2017). Olika levnadsvillkor för barn med svensk och utländsk bakgrund. Hämtad 25 mars 2019. <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/levnadsforhallanden/levnadsforhallanden/barn-och-familjestatistik/pong/statistiknyhet/barn--och-familjestatistik-2016/>.
- Scholtz, Jennifer, & Gilligan, Robbie (2017). Encountering difference: Young girls' perspectives on separateness and friendship in culturally diverse schools in Dublin. *Childhood: A Global Journal of Child Research*, 24(2), 168–182.
<https://doi.org/10.1177/0907568216648365>
- Senter, Karin (2022). *Att göra förort. Om språkliga resurser hos gymnasieungdomar med mångspråkig förortsbakgrund*. [Doktorsavhandling, Uppsala universitet].
<http://uu.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1661515&dswid=-1674>
- Sernhede, Ove (2011). School, youth culture and territorial stigmatization in Swedish metropolitan districts. *Young*, 19(2), 159–180.
<http://dx.doi.org/10.1177/110330881001900203>

- Shankar, Shalini (2008). *Desi Land: teen culture, class, and success in silicon valley*. Duke University Press.
- Silverman, David (2000). *Doing Qualitative Research: A Practical Handbook*. Sage.
- Skeggs, Beverly (1997). *Formations of Class and Gender. Becoming Respectable*. Sage Publications.
- Skeggs, Beverly (2002). Techniques for telling the reflexive self. I Tim May (Red.), *Qualitative Research in Action* (s. 349–375). Sage.
- Snell, Julia (2019). Social Class. I Karin Tusting (Red.), *The Routledge handbook of linguistic ethnography* (s. 84–96). Routledge.
- Talmy, Steven (2004). Forever FOB: The Cultural Production of ESL in a High School. *Pragmatics*, 14(2-3), 149–172.
- Tørslev, Mette Kristine, Nørredam, Marie, & Vitus, Kathrine (2016). Doing race and ethnicity – exploring the lived experience of whiteness at a Danish Public School. *Whiteness and Education*, 1(2), 137–149.
<https://doi.org/10.1080/23793406.2016.1260045>
- Yon, Daniel A. (2000). *Elusive Culture Schooling, Race, and Identity in Global Times* (Sunny Series, Identities in the Classroom). State University of New York Press.
- Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Vetenskapsrådet.
- Wiltgren, Loyal Kassielias (2020). Polite exclusion: high-performing immigrant students experience of peer exclusion. *Race, Ethnicity and Education*, 1–17.
<https://doi.org/10.1080/13613324.2020.1718083>